

weer bericht ontving van de z.g. militaire oppositie: men was bereid Payne Best ergens in Nederland te ontmoeten. Maar wie zou die 'men' zijn? Gezien het feit dat de zaak voor de Duitsers steeds interessanter werd, had Heydrich die als hoofd van het *Reichssicherheitshauptamt* de affaire in al haar stadia had kunnen volgen, besloten de verdere behandeling van een zo veel belovend *Spiel* niet meer aan 'dr. Solms' over te laten (een *Abwehr*-officier, en Heydrich had met de *Abwehr* niet veel op) maar toe te vertrouwen aan enkele geschoolde medewerkers van het *Hauptamt* van de *Sicherheitsdienst*. Als eersten werden hiervoor twee *SS-Sturmabführer* aangewezen: Christensen en von Salisch. De eerste zou zich 'Leutnant Grosch' noemen, de tweede 'Hauptmann von Seidlitz' (of 'von Seydewitz'). Dr. Knochen bracht de z.g. luitenant en de z.g. kapitein op 21 oktober naar de Nederlandse grens bij Dinxperlo in de Achterhoek: daar ontving hen Fischer die door luitenant Klop begeleid en bijgestaan werd.¹ Klop deed zich voor als Engelsman: hij had zich de naam 'Copper' aangemeten. Best en Stevens hadden 'Grosch' en 'von Seidlitz' mee willen nemen naar Amsterdam, maar dat was de twee Duitsers te ver: zij moesten, zeiden zij, vóór acht uur 's avonds weer in Duitsland terug zijn. Dus besloot Best, de eerste bespreking ten huize van een vriend in Arnhem te houden. Daar werd het gehele gezelschap bijna gearresteerd doordat het tijdens de lunch in een café tussen Dinxperlo en Arnhem de achterdocht van een kelner opgewekt had die de politie was gaan waarschuwen. Luitenant Klop wist opheldering te geven: de bespreking kon doorgaan. Ze leverde weinig op. Best en Stevens hadden gehoopt, 'de generaal' te ontmoeten, in wie zij de leider van de Duitse oppositie zagen – in plaats van hem waren twee officieren van lager rang verschenen die wel wisten te bevestigen dat er een 'samenzwering tegen Hitler' bestond en zich ook inlieten op, aldus Best, 'a little general conversation on possible Allied peace terms', maar die toch kennelijk niet van zodanig gewicht waren dat men met hen veel verder zou komen. Klop bracht hen naar de grens terug.²

Natuurlijk waren Heydrich en dr. Knochen met opzet niet te hard van stapel gelopen. Zij mochten over het verloop van de eerste bespreking tevreden zijn: de Engelsen koesterden geen achterdocht, hadden althans geen achterdocht getoond. Berlijn zette dus het contact voort en Best en Stevens gingen er op in. Misschien had het gesprek in Arnhem de twee Engelsen wel teleurgesteld maar moesten zij daarom de hoop opgeven dat zij in een vol-

¹ Proces-verbaal, 4 febr. 1949, van verhoor van H. H. Knochen op 1, 2 en 3 febr. 1949, *Eng.*, dl. II b, p. 81. ² Payne Best: *The Venlo incident*, p. 11.